

# Riktlinjer för myndighetsutövning

## Beroende



**Bakomliggande lagstiftning**

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstöd i fullständig form> .

**Uppföljning och uppdatering**

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

## Innehåll

<b>1</b>	<b>Inledning.....</b>	<b>5</b>
1.1	Riktlinjernas syfte och tillämpning.....	5
1.2	Målgrupp .....	5
1.3	Utgångspunkter för arbetet.....	5
1.3.1	Barnperspektiv.....	6
1.3.2	Samverkan .....	6
1.3.3	Bemötande.....	7
1.3.4	Delaktighet .....	7
1.3.5	Våld i nära relation .....	8
<b>2</b>	<b>Lagstiftning .....</b>	<b>9</b>
2.1	Socialtjänstlagen (2001:453) SoL .....	9
2.2	Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (1988:870), LVM .....	10
2.3	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) .....	10
2.4	Förvaltningslag.....	11
2.5	Andra viktiga dokument .....	11
2.6	Rapporteringsskyldighet/ lex Sarah.....	11
<b>3</b>	<b>Arbetsätt i Värmdö kommun .....</b>	<b>12</b>
3.1	Socialtjänstens roll.....	12
3.2	Grupper med särskilda behov .....	13
3.2.1	Barn och Unga.....	13
3.2.2	Unga vuxna.....	14
3.2.3	Gravida kvinnor.....	14
3.2.4	Personer med missbruk av dopningsmedel .....	15
3.2.5	Personer med samsjuklighet .....	15
3.2.6	Anhöriga.....	15
3.3	Evidensbaserade metoder .....	16
<b>4</b>	<b>Dokumentation.....</b>	<b>16</b>
4.1	Föreskrifter och allmänna råd för dokumentation 2014:5 .....	17
4.2	Skyddade personuppgifter .....	17



### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

<b>5</b>	<b>Inleda och genomföra utredning .....</b>	<b>17</b>
5.1	Anmälan, ansökan och anmälningsplikt.....	17
5.2	Utredning enligt SoL.....	19
5.3	Viktigt vid utredning.....	19
5.4	Utredningsplan .....	19
5.5	Utredningens genomförande .....	20
5.6	Kommunicering.....	20
5.7	Ändring av vistelsekommun.....	21
<b>6</b>	<b>Handläggning enligt LVM.....</b>	<b>21</b>
6.1	Generalindikation och specialindikationer .....	21
6.2	Åldersgränser.....	22
6.3	Utredning enligt LVM .....	22
6.3.1	Läkarintyg och handräckning .....	23
6.3.2	Ansökan om LVM .....	23
6.3.3	Avsluta utredning.....	24
6.3.4	Innehåll i ansökan 11 § LVM .....	24
6.4	Omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM .....	24
6.4.1	Upphörande av beslut enligt 13 § LVM .....	25
<b>7</b>	<b>Beslut.....</b>	<b>26</b>
7.1	Ej verkställda beslut .....	26
<b>8</b>	<b>Yttranden.....</b>	<b>26</b>
8.1	Yttranden i körkortsfrågor.....	26
<b>9</b>	<b>Vårdplan, Genomförandeplan, Individuell plan .....</b>	<b>27</b>
9.1	Vårdplan .....	27
9.2	Genomförandeplan och beställning/uppdrag.....	27
9.3	Samordnad individuell plan (SIP) .....	28
9.4	Uppföljning av insats.....	29
9.5	Överflyttning av ärende.....	29
<b>10</b>	<b>Insatser .....</b>	<b>29</b>
10.1	Råd och stöd .....	30



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

10.2	Boendestöd .....	30
10.3	Behandling dagtid.....	30
10.4	Kontaktperson .....	30
10.5	Stödboende internt.....	31
10.6	Stödboende externt .....	31
10.7	Hem för vård och boende- HVB .....	31
10.8	Familjehem.....	32
10.9	Kontraktsvård .....	32
10.10	Egenavgifter .....	32
10.11	Försöks- och träningslägenheter.....	32
<b>11</b>	<b>Övrigt.....</b>	<b>33</b>
11.1	Försörjningsstöd .....	33
11.2	God man .....	33
11.3	Förvaltare.....	34
11.4	Egna medel .....	34



**Bakomliggande lagstiftning**

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

**Uppföljning och uppdatering**

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

# 1 Inledning

Riktlinjerna omfattar handläggning av ärenden inom beroende- och missbruksområdet som är en del av socialtjänsten i Värmdö kommun.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med beroende- och missbruksproblematik får den hjälp och den vård som de behöver för att komma ifrån sitt missbruk. Kommunens skyldighet regleras i socialtjänstlagen (SoL), lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

## 1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Riktlinjerna ska ge förvaltningen stöd och vägledning i arbetet i syfte att uppnå rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som socialtjänsten erbjuder.

Riktlinjerna utgår från följande lagar, vilka presenteras närmare i kapitel 2, *Lagstiftning*:

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- Offentlighets och sekretesslagen (OSL)
- Förvaltningslagen (FL)

Utöver ovan givna lagar utgår riktlinjerna från annan relevant lagstiftning, föreskrifter samt allmänna råd som berör missbruksområdet. Riktlinjerna ska ses som ett komplement till Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende* (2015) samt Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).

## 1.2 Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är vuxna med missbruks- och beroendeproblematik. Som vuxna räknas personer som fyllt 18 år. Med beroende avses enligt SoL missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel.

## 1.3 Utgångspunkter för arbetet

Enligt portalparagrafen 1 kap 1§ SoL ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i



### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Nedan följer några centrala utgångspunkter som ska genomsyra arbetet inom socialnämndens verksamheter.

### 1.3.1 Barnperspektiv

Socialnämnden ska i samtliga beslut och åtgärder som direkt eller i förlängningen berör barn ha ett barnperspektiv som sätter det enskilda barnet i centrum. Allt arbete vid socialnämnden ska bedrivas i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Arbetet ska även följa bestämmelserna i 1 kap 2 § SoL om att särskilt beakta barnets bästa, som utgår från artikel 3 i barnkonventionen, samt 11 kap 10 § SoL om barnets rätt att komma till tals. Dessa bestämmelser finns även reglerade i LVU och LSS.

Barnperspektivet innebär att arbetet ska göras med särskild beaktning till barnets situation, behov, intressen och åsikter. I det ingår även att göra en bedömning av vilka konsekvenser ett visst beslut kan få för barnet. Vid en intressekonflikt mellan vuxna och barn ska barnets bästa ha företräde. Barnperspektivet ska genomsyra arbetet från överväganden och beslut till utförande och uppföljning av insats. I utredningar som berör barn ska det framgå att barnperspektivet har beaktats samt på vilket sätt. Vilka överväganden som gjorts och hur dessa påverkar beslutet ska alltid dokumenteras.

För mer om barn och unga till föräldrar med missbruk, se rubrik 3.2.1.

Se även:

- Socialstyrelsens vägledning *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten* (2012).
- Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015, s. 46-51).

### 1.3.2 Samverkan

Samverkan är centralt för socialnämndens verksamheter, såväl intern som extern samverkan. Detta för att skapa en helhetssyn på den enskildes behov och förmåga samt på hur behoven bäst kan tillgodoses. Av 3 kap 1 § SoL framgår att socialtjänsten har till uppgift att medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda för att främja goda miljöer i kommunen samt att informera om socialtjänsten. Myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka regleras även i 6 § FL. All samverkan med externa myndigheter, organisationer och instanser ska ske med den



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

enskildes samtycke.

Om behov av bistånd från flera enheter inom socialtjänsten föreligger ska samverkan ske över enhetsgränser i samråd med den enskilde. Principen "en väg in" gäller, vilket innebär att det är handläggarens ansvar att kontakta berörd grupp eller enhet som den enskilde behöver kontakt med. I de fall ett ärende berör våld i nära relation krävs en god intern samverkan för att säkerställa att den våldsutsatta får det stöd och skydd som motiveras av våldet. Vidare ska socialnämnden särskilt beakta och säkerställa en god samverkan vid överföring mellan enheter inom kommunen för ungdomar som fyller 19 år. För att underlätta övergången kan det vara nödvändigt att socialsekreterare från olika enheter arbetar tillsammans med den unge under en övergångsperiod.

### 1.3.3 Bemötande

Av 1 kap 1 § SoL framgår att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människans självbestämmanderätt och integritet. Varje individ ska i kontakt med socialtjänsten få ett respektfullt och förtroendeingivande bemötande. Viktigt är också att beslut, utredningar och annan dokumentation utformas objektivt och med respekt för den enskilde. Information om socialtjänstens verksamhet ska finnas tillgänglig och handläggare ska erbjuda hjälp att förmedla informationen utifrån den enskildes behov.

Socialtjänsten har enligt 4 § FL en serviceskyldighet som innebär att den enskilde ska få upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp i frågor som rör verksamhetsområdet. Hjälp och stöd ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till den enskildes behov. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa den enskilde till rätta.

### 1.3.4 Delaktighet

Den enskildes rätt till delaktighet i handläggning och insatser är en viktig princip inom socialtjänstens arbete och är avgörande för den enskildes rättssäkerhetsskydd. Den enskildes rätt till delaktighet innebär att utredning och insatser ska genomföras tillsammans med den enskilde och att stor vikt ska läggas vid den enskildes inflytande och självbestämmande. Rätten till delaktighet medför också att den enskilde har rätt att under ärendets gång få ta del av dokumentation samt att få antecknat om den enskilde anser att någon uppgift är felaktig. Den enskilde ska i kontakt med socialtjänsten rutinmässigt:

- Erbjudas att ha med sig en annan person på möten (t ex närstående, stödperson eller kontaktperson)
- Informeras skriftligt eller muntligt om sina rättigheter att få ta del av sin journal
- Informeras om möjligheten att överklaga beslut

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



### 1.3.5 Våld i nära relation

Av 5 kap 11 § SoL framgår att socialnämnden:

- Ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp
- Särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation
- Ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver
- Särskilt ska beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver

Personal som arbetar inom socialtjänsten ska ha relevant kunskap om våldets mekanismer och kunna bemöta en person som är våldsutsatt utifrån dennes situation. Alla socialsekreterare ska ha teoretiska kunskaper för att kunna göra en initial bedömning om det föreligger omedelbar risk för våld eller hot om våld. Om det finns risk för hot och våld ska en risk- och säkerhetsbedömning göras. Socialsekreterare ska använda sig av FREDA-kortfrågor för att kunna identifiera våld. Om det framkommer uppgifter om våld mot en vuxen som har barn eller mot barn ska anmälan alltid göras samma dag till socialnämndens enhet för barn och unga.

Vid misstanke om att en person i kontakt med socialtjänsten är utsatt för våld av en närstående ska personen erbjudas kontakt med handläggare som särskilt ansvarar för att utreda och följa upp insatser gällande våld i nära relation. Om den våldsutsatta är aktuell inom flera enheter kan samhandling krävas, dvs. att socialsekreterare från olika enheter bedömer en våldsutsatt persons ärende utifrån ett helhetsperspektiv och utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden.

Kvinnor med missbruks- eller beroendeproblematik lever ofta i en särskilt utsatt situation där många är eller har varit utsatta för våld, vilket ska uppmärksammas i arbetet.

Se även:

- Socialstyrelsens föreskrifter *Våld i nära relation (SOSFS 2014:4)*
- Socialstyrelsens föreskrifter *Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld (SOSOF 2009:22)*
- Värmdö kommuns *Riktlinjer för Våld i nära relation.*

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



## 2 Lagstiftning

Kommunens arbete med vuxna med missbruks- eller beroendeproblematik regleras i socialtjänstlagen samt i föreskrifter och allmänna råd. Den kompletteras med tvångslagstiftning, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kan även omfatta personer som till följd av missbruk har ett funktionshinder och därmed hjälpbehov. Insatser enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU kan för unga vuxna pågå fram tills de fyller 21 år.

Socialtjänstens arbete följer också bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen samt förvaltningslagen.

### 2.1 Socialtjänstlagen (2001:453) SoL

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag med en kombination av skyldighets- och rättighetsregler. Lagens övergripande syfte är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Lagen innebär att socialnämnden är skyldig att på olika sätt arbeta för att förebygga missbruk både bland barn och vuxna. Socialnämnden ska aktivt arbeta med generella, riktade och individuellt förebyggande insatser.

Enligt 3 kap 7 § ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

Enligt 5 kap 9 § ska socialnämnden aktivt sörja för att missbrukaren får den hjälp och vård som den enskilde behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.

Enligt 5 kap 1 § ska socialnämnden aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopingmedel. Bestämmelserna innebär att nämnden är skyldig att på olika sätt vidta åtgärder för att motverka missbruk. Nämnden ska arbeta aktivt med olika insatser på detta område. Arbetet ska bestå av generella insatser såsom information, förebyggande verksamheter och insatser på individnivå.



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Den enskilde ska få hjälp eller vård för att komma ifrån sitt missbruk och nämnden ska också ingå överenskommelser med landstinget om samarbete i frågor som rör personer med missbruk. Närstående och organisationer ska ges möjlighet att inkomma med synpunkter på överenskommelsen.

## 2.2 Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (1988:870), LVM

Vård inom socialtjänsten ska alltid i första hand ges i samförstånd med den enskilde enligt bestämmelserna i SoL. Under vissa förutsättningar som finns reglerade i LVM ska den enskilde ges vård oberoende av hans eller hennes samtycke, det vill säga med tvång. Det kortsiktiga målet med åtgärden är att få den enskilde motiverad till frivillig vård och det långsiktiga målet är att den enskilde ska komma ifrån sitt missbruk.

Personer med missbruksproblem som till följd av missbruket fått en funktionsnedsättning och därmed har rätt till insatser enligt LSS har fortfarande rätt till hjälp för sitt missbruk enligt socialtjänstlagen. För dessa hjälpinsatser ansvarar socialnämndens beroendeenhet.

## 2.3 Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Alla anställda inom socialtjänsten är skyldiga att följa de bestämmelser som regleras i offentlighets- och sekretesslagen, OSL. Enligt 26 kap 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Sekretessen gäller såväl gentemot enskild som mellan myndigheter. Inom den egna verksamheten kan tjänstemän samråda med kollegor då det behövs för att fullgöra de uppgifter som åligger tjänsten.

Det är viktigt att tänka på att socialsekreterare endast kan kontrollera om någon är aktuell på en annan enhet. Om uppgifter behövs från annan enhet för att fullfölja sitt eget uppdrag ska kontakt tas med berörd socialsekreterare på den enheten. Det är således inte tillåtet att gå in i annan enhets akt och läsa journaler eller utredningar.

Enligt 26 kap 9 § OSL kan uppgifter om en enskild eller någon närstående till honom/henne lämnas mellan myndigheter om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och han/hon:

1. inte fyllt 18 år,
2. fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel eller
3. vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT eller lagen om

### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

rättsspsykiatrisk vård, LRV. Detsamma gäller uppgift om en gravid kvinna eller någon närstående till henne, om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

## 2.4 Förvaltningslag

Alla myndigheter är skyldiga att följa förvaltningslagens (FL) regler i handläggning av ärenden. Lagen innehåller bland annat bestämmelser om:

- myndigheternas serviceskyldighet, 4 och 5 § § FL
- allmänna krav på handläggning, 7 § FL
- parternas rätt att få del av uppgifter, 16 och 17 § § FL
- underrättelsen om beslut, 21 § FL
- överklagande, 22 § FL

## 2.5 Andra viktiga dokument

Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende* (2015).

*Policy för att förebygga, tidigt upptäcka och behandla missbruk och beroende. Samverkan mellan kommunerna och landstinget i Stockholms län.* Ett policydokument framtaget i samarbete mellan Kommunförbundet Stockholms län, KSL och Stockholms läns landsting. Dokumentet är antaget av socialnämnden i Värmdö kommun.

*SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5).* Föreskrifter och allmänna råd för dokumentation.

## 2.6 Rapporteringsskyldighet/ lex Sarah

Alla som arbetar inom socialnämndens verksamheter ska medverka till att den verksamhet som bedrivs är av god kvalitet. Den som fullgör uppgifter inom verksamheten ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.

Med missförhållanden, som ska rapporteras enligt 14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS, ska avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört

### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för ett missförhållande, som också ska rapporteras, ska avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Hantering av missförhållanden och avhjälpande av missförhållanden kallas lex Sarah. Syftet med lex Sarah är att kontinuerligt utveckla verksamheter, rätta till eventuella missförhållanden samt förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Syftet är vidare att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden.

Enligt 14 kap 3-7 §§ SoL och 24 b-f §§ LSS ska:

- anställda m.fl. genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten,
- den som tagit emot rapporten utan dröjsmål utreda, dokumentera och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller risken för ett missförhållande,
- den som bedriver verksamheten, om missförhållandet eller risken för ett missförhållande är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg, och
- den som ska ta emot rapporter (den som bedriver verksamheten) informera de som omfattas av rapporteringsskyldigheten om denna.

Om en rapport sker i en enskild verksamhet som arbetar på uppdrag av socialnämnden ska nämnden informeras om detta. Nämnden behöver i det fallet följa upp den enskildes situation, hur placeringen fungerar eller om den enskilde behöver någon annan form av insats.

Se även:

- Socialstyrelsens handbok *Lex Sarah- Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah* (2014)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah (SOSFS 2011:5)
- Värmdö kommuns *Övergripande rutin för lex Sarah, Omsorg- och välfärdssektorn*

## 3 Arbetsätt i Värmdö kommun

### 3.1 Socialtjänstens roll

Socialtjänsten har till uppgift att ge stöd och insatser till enskilda individer som har ett fortgående missbruk av alkohol, droger eller andra berusningsmedel. Målgruppen för verksamheten är enskilda som behöver stöd och hjälp för att sluta använda alkohol, droger

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



eller andra beroendeframkallande medel. Arbetet ska utgå från den evidens som beskrivs i Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende* (2015). När placeringar erbjuds ska krav om drogfrihet och nykterhet vara utgångspunkten. Kommunens målsättning är att de som söker stöd och hjälp för sitt missbruk ska uppnå varaktig nykterhet och drogfrihet.

I Värmdö kommun ska arbetet med myndighetsutövning bedrivas på ett rättssäkert sätt och efter beslutade riktlinjer och rutiner. Insatserna ska möta den enskildes behov och grundas på den evidens som finns tillgänglig, och om så bedöms lämpligt, erbjudas i närhet till den egna hemmiljön. Inriktningen är att insatser ska erbjudas i ett tidigt skede och under öppna former. Kommunens resurser ska användas på ett kostnadseffektivt sätt.

Metoder som erbjuds under utredning och insatser ska vara evidensbaserade och överensstämna med de som rekommenderas i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende.

Om individer önskar stöd som inte erbjuds av socialtjänsten ska den enskilde få hjälp att komma i kontakt med rätt instans. Personer med spelberoende ska exempelvis hänvisas till Landstinget och personer med medberoendeproblematik kan söka stöd hos kommunens beroendemottagning som erbjuder behandlingsprogram för anhöriga.

Vid bedömning av insatser ska särskild hänsyn tas till barnperspektivet i enlighet med FN:s barnkonvention.

I de fall där den enskilde har problematik som berör andra huvudmän eller kommunala verksamheter, där missbruket är en del av problematiken, ska samverkan ske. Det yttersta ansvaret som åligger kommunen fråntas inte andra sitt ansvar för de delar av problematiken som åligger dem. Enligt de nationella riktlinjerna rekommenderas exempelvis att en enskild med både ett diagnostiserat missbruk eller beroende samt en form av psykisk störning ska få behandling av båda tillstånden samtidigt.

## 3.2 Grupper med särskilda behov

### 3.2.1 Barn och Unga

Barn och unga till föräldrar med missbruk utgör en särskilt utsatt grupp vars behov är speciellt angeläget att uppmärksamma. Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap 1 § SoL ska alltid beaktas vid misstanke eller vetskap om att en förälder eller vårdnadshavare använder alkohol, droger eller något annat som är att jämföra med missbruk. Anmälan lämnas till

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



enheten för Barn och unga.

I kontakten med en vårdnadshavare/förälder ska barnets situation alltid beaktas, inte bara vid bedömning om insats till den vuxne utan kontinuerligt eftersom situationen för barnet kan förändras. Det är viktigt att informera föräldrar/förälder om anmälningsskyldigheten vid ett tidigt skede av en påbörjad kontakt eller utredning.

Att ha ett barnperspektiv i beslutsfattandet innebär att noga analysera vilka följder ett beslut kan få för enskilda barn. I socialtjänstens utredningar som rör vuxna ska det därför alltid kartläggas om det finns umgänge med barn och hur barnen är berörda. Om den enskilde är aktuell för missbruks- och beroendevård och har egna barn och/eller är sambo med någon som har barn ska socialsekreterare alltid använda frågorna som rör barn i ASI- intervjun.

Barn kan ha behov av stöd, det är därför även viktigt att socialsekreterare informerar om möjliga stödinsatser för barn, och motiverar föräldrar till att barnet ska få tillgång till sådant stöd. Socialstyrelsens publikation *Föräldraskap och missbruk – att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården* (2012) ska användas som vägledning i samtal med föräldrar om barnens situation.

Viktig kunskap och vägledning i arbetet utgörs också av Socialstyrelsens publikation *Barn och unga i familjer med missbruk* (2009).

Alla socialsekreterare som arbetar med beroende ska ha grundläggande kunskaper i BBiC.

### 3.2.2 Unga vuxna

Unga vuxna är en prioriterad målgrupp i Värmdö Kommun. Det är ytterst angeläget att fånga upp unga i riskzon och att utveckla vård- och behandlingsinsatser som är särskilt riktade till unga vuxna. Arbetsmetoder som används vid arbete med äldre vuxna kan inte alltid överföras på arbete med unga med beroendeproblematik. Bedömningskriterierna skiljer sig åt och det krävs särskild kunskap om fysiska och psykiska mognadsprocesser och hur olika droger påverkar den unge. När det gäller beslut om åtgärder och behandlingsinsatser är snabba insatser av stor betydelse. Så långt det är möjligt och lämpligt ska anhöriga involveras i arbetet.

Unga med psykisk ohälsa och beroendeproblematik ska ägnas särskild uppmärksamhet och vid behov ska nödvändig specialistvård involveras.

### 3.2.3 Gravida kvinnor

Gravida kvinnor ska särskilt uppmärksammas och motiveras till kontakt med mödravården. Det är viktigt att erbjuda insatser för att få till stånd drogfrihet/nykterhet för att förhindra att

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

fostret tar skada.

Enligt 26 kap 9 § OSL hindrar inte sekretess att uppgifter om gravid kvinna eller någon närstående till henne lämnas till myndigheter inom hälso- och sjukvården om de lämnas för nödvändiga insatser till skydd för det väntade barnet. Samråd med hälso- och sjukvården kan därför ske utan samtycke. Även samverkan inom Individ och familjeomsorgen är av vikt för ställningstagande om utredning enligt 11 kap 1 § SoL behöver inledas efter födseln.

### 3.2.4 Personer med missbruk av dopningsmedel

Missbruk av dopningsmedel, framför allt anabola steroider och tillväxthormon kan uppstå bland personer med tidiga sociala och psykologiska problem, annat missbruk/beroende samt kriminalitet. Det förekommer även bland atleter och av estetiska skäl. Missbruket ökar risken för annat missbruk/beroende, sociala problem, våld och kriminalitet.

Personer med missbruk av dopningsmedel ska av kommunen uppmärksammas och erbjudas stöd enligt SoL. Vid ytterligare missbruk/beroende och/eller samsjuklighet ska kommunen hjälpa till med kontakt med landstingets beroendevård för individuell bedömning. I övriga fall ska den enskilde hänvisas till Dopingjouren.

### 3.2.5 Personer med samsjuklighet

Samverkan kring personer som har en samsjuklighet, eller misstänkt samsjuklighet prioriteras. Med samsjuklighet avses personer med missbruk eller beroende som samtidigt uppfyller kriterierna för psykiatriska och/eller somatiska tillstånd. Vid identifierad samsjuklighet är motivationshöjande insatser ofta en förutsättning för att den enskilde ska få tillgång till utredning och diagnostisering. Utredning och diagnostisering är avgörande för att kunna erbjuda individanpassade insatser utifrån den enskildes behov. Kommun och Landsting ska samverka kring hela processen från identifiering via utredning och diagnostisering till stöd och vård. Det är viktigt att i ett tidigt skede komma överens om vem som gör vad samt utse en samverkansansvarig för den enskilde. Om den enskilde är förälder/vårdnadshavare eller bor med barn varaktigt bör detta vägas in i utredning och bedömning.

I de fall där samverkan sker ska en samordnad individuell plan finnas där det framgår hur insatser ska genomföras även vid eventuellt återfall och avbrott.

### 3.2.6 Anhöriga

Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är äldre, långvarigt sjuk eller har en funktionsnedsättning enligt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen. Med anhöriga menas personer som vårdar eller stödjer närstående. Närstående är den som tar emot omsorg, vård och stöd. Exempel på personer som omfattas av bestämmelsen är anhöriga till personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning, långvarig psykisk eller fysisk

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

sjukdom samt anhöriga till personer med missbruks- eller beroendeproblem. Bestämmelsen gäller för föräldrar till barn eller vuxna som stämmer in på ovanstående och även för deras eventuella vuxna barn.

Värmdö kommun har en särskild funktion som arbetar med anhörigstöd. Anhörigstödjaren är lokaliserad på kommunens beroendemottagning och kan erbjuda såväl individuella samtal som samtal i grupp där möjlighet till förändring öppnas genom att träffa andra med liknande erfarenheter.

### 3.3 Evidensbaserade metoder

I Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende* (2015) anges att både utredning och insatser ska utgå från bästa möjliga evidens. Detta innebär att bedömningsinstrument ska användas vid alla utredningar och samverkan ska ske med landstinget vid behov. Kommunen och landstinget har olika roller och uppdrag när det rör beroendevården varför samverkan är av stor vikt.

Alla socialsekreterare som arbetar med beroende ska ha kunskaper inom Motiverande samtal (Motivational Interviewing, MI) samt ASI.

## 4 Dokumentation

Det är viktigt att det i samtliga handlingar som upprättas av socialtjänsten och som rör enskilda individer framgår varifrån uppgifter kommer, vad som är fakta och bedömning samt vem som upprättat handlingen.

En utredning ska alltid innehålla information om:

- när ansökan/anmälan inkom, vem som tagit emot den och när
- att en utredning inleds med datum för beslutet och beslutsfattare
- anledning till utredning
- hur den enskilde informerats om utredning och lagrum, SoL eller LVM
- vilka som kontaktas under utredningen och hur samtycket inhämtats
- hur utredningen kommunicerats
- hur den enskilde kommit till tals och dennes inställning till socialtjänstens förslag till beslut
- hur den enskilde informerats om möjlighet till överklagan

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



## 4.1 Föreskrifter och allmänna råd för dokumentation 2014:5

I Socialstyrelsens *Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5)* regleras hur handläggningen av ärenden ska dokumenteras. Reglerna för dokumentation är dels föreskrifter som är bindande och dels allmänna råd. Nedan presenteras några centrala aspekter att förhålla sig till vid myndighetsutövning.

### 4 kap 1, 8 och 9 § § SOSFS 2014:5

1 § Handlingar som upprättas och gäller enskilda ska begränsas till att innehålla uppgifter som bedöms vara tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad saken gäller.

8 § / .../ Av de upprättade handlingarna ska det framgå varifrån uppgifterna kommer, vem som upprättat handlingen (namn, befattning eller titel) och när det gjordes (år, månad, dag).

9 § / .../ Av journalen ska det framgå när åtgärder vidtagits och av vem /.. . /

Ovanstående innebär att det ska vara tydligt i dokumentation vad som är fakta, vad som är bedömningar, vem som tagit emot uppgifterna och när samt vem som lämnat uppgifterna.

Vidare bör journalanteckningar vara kortfattade och innehålla tydliga hänvisningar till andra handlingar i personakten som ger ytterligare information.

## 4.2 Skyddade personuppgifter

Varje kommun ansvarar för att det finns fungerande rutiner och arbetssätt för att hantera skyddade personuppgifter inom socialtjänsten. Om en person lever med skyddade personuppgifter och är behov av insatser enligt SoL är det nödvändigt att anpassa utredning, beslut och verkställighet med hänsyn till den enskildes situation.

Det finns tre grader av skyddade personuppgifter; sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Handläggaren ansvarar för att inga skyddade personuppgifter lämnas ut av misstag.

# 5 Inleda och genomföra utredning

## 5.1 Anmälan, ansökan och anmälningsplikt

Ett ärende aktualiseras genom ansökan eller anmälan. En *ansökan* görs av den vuxne.

### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare har enligt 6 § LVM skyldighet att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM. Anmälningsplikten omfattar statliga och kommunala myndigheter såsom frivårdsmyndighet, polis, försäkringskassa samt läkare i offentlig och privat tjänst under förutsättning att den enskilde inte kan erbjudas tillfredställande vård genom läkarens egen försorg eller i övrigt inom hälso- och sjukvården.

Anmälan och ansökan kan vara muntlig eller skriftlig och inkomma via exempelvis brev, telefon, mail eller fax. Alla anmälningar och ansökningar ska aktualiseras i verksamhetssystemet.

En ansökan ska alltid leda till en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL och utredningen ska inledas samma dag.

Vid en anmälan avgörs frågan om en utredning ska inledas genom en förhandsbedömning. En förhandsbedömning är inte en mindre utredning utan en bedömning om socialnämnden ska inleda utredning eller inte. Under förhandsbedömningen får socialnämnden endast ta kontakt med personen det gäller och eventuellt anmälaren. Om en förhandsbedömning tar mer än 14 dagar ska närmaste chef/gruppledare informeras och en notering ska göras i akt. Om förhandsbedömningen leder fram till ställningstagandet att inte inleda utredning ska detta dokumenteras. Ett ställningstagande betraktas inte som ett beslut.

Om förhandsbedömningen leder fram till beslut om att inleda utredning ska ärendet aktualiseras i verksamhetssystemet. Om det redan finns ett pågående ärende (utredning eller insats) ska beslutet med anmälan läggas i personakten. Den det gäller ska informeras om att en utredning inletts. Nämndens beslut att inleda en utredning kan inte överklagas med förvaltningsbesvär.

Om förhandsbedömningen leder till ett ställningstagande att inte inleda utredning enligt 11 kap 1 § SoL ska det dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå:

1. att en utredning inte inleds
2. datum (år, månad, dag) för ställningstagandet
3. motivering till ställningstagandet
4. namn och befattning på den som gjort ställningstagandet

Ställningstagande om att inte inleda utredning förvaras i kronpärm i maximalt två år.

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

## 5.2 Utredning enligt SoL

Begreppet utredning gäller för all den verksamhet som behövs för att en myndighet ska kunna fatta beslut. Syftet med en utredning är att ge beslutsfattaren ett allsidigt underlag för att avslå eller bevilja en ansökan eller att ingripa med tvångsåtgärder.

Utredning enligt 11 kap 1 § SoL kan inledas med eller utan den enskildes samtycke. Exempel på när en utredning kan inledas utan samtycke är om nämnden anser att ett hembesök är påkallat utifrån innehållet i en inkommen anmälan och klienten själv inte efterfrågat hembesöket. Socialnämnden måste alltid inleda utredning oavsett om den enskilde vill medverka till utredningen eller inte när andra myndigheter, som socialnämnden har skyldighet att yttra sig till, begär nämndens yttrande. Detta gäller exempelvis vid begäran om yttrande i körkortsfrågor.

Om en anmälan inkommer i ett pågående ärende ska alltid en ny initiering göras. En ny bedömning om att inleda/inte inleda utredning ska också göras och beslutet ska alltid dokumenteras i akten.

## 5.3 Viktigt vid utredning

Följande bör särskilt uppmärksammas vid utredning:

- Tidigare insatser och utredningar
- Anhöriga. Vilka kontakter som tagits och hur de anhöriga berörs.
- Samverkan. Kartläggning av de professionella som den enskilde har kontakt med och samverka med dessa med den enskildes samtycke.
- Delaktighet. Socialtjänstens insatser ska alltid utgå från den enskildes behov och utformas och genomföras i samråd med denne.
- Våld eller övergrepp. Om den enskilde blivit utsatt eller utsätter andra. *Se Kommunens Riktlinjer för Våld i Nära Relation.*
- Barnperspektiv. Finns det barn under 18 år och har den enskilde vårdnad eller umgänge med barnet eller den unge. Beakta anmälningskyldigheten. Barnperspektiv innebär även att noga dokumentera och analysera vilka följder ett beslut som fattas för den vuxna kan få för barn.

## 5.4 Utredningsplan

Vid varje beslut om att inleda utredning ska en utredningsplan upprättas tillsammans med den enskilde. Utredningsplanen syftar till att göra den enskilde delaktig i utredningen och ge den

### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



enskilde en överblick över vad en utredning innebär och innehåller.

Har den enskilde en god man eller förvaltare bör denne vara delaktig i planeringen. Den enskilde bör dessutom uppmanas att ta med sig andra viktiga personer vid möten där planering sker. Planen ska utgå från den enskildes behov och fokusera på de frågeställningar som är relevanta för utredningen.

I planen ska följande dokumenteras:

- vilken information som ska inhämtas och av vem
- hur informationen ska inhämtas
- vilka som ska medverka i utredningen och sekretesseftergift
- tidsplan

Den enskilde ska skriva under utredningsplanen för att säkerställa delaktigheten och samtycket till att inhämta uppgifter. Den enskilde ska även få en kopia på utredningsplanen.

## 5.5 Utredningens genomförande

Utredningen ska kartlägga och beskriva den enskildes behov av vård eller behandling och de insatser som behövs för att tillgodose dessa. Den enskildes situation ska belysas på ett allsidigt sätt så att hans eller hennes rätt till individuellt anpassade insatser kan tillgodoses. Informationen inhämtas från den enskilde, eventuell tidigare dokumentation, samtal med anhöriga, strukturerade intervjuer m.m. Som ett komplement kan kontroll av kemiska markörer, exempelvis urin- och blodprover, användas.

När information inhämtas från anhöriga och samverkanspartners är det viktigt att det finns ett skriftligt eller på annat sätt dokumenterat samtycke. En utredning ska genomföras skyndsamt. Värmdö kommuns policy är att lagstiftarens krav om skyndsamt i utredningsförfarandet ska beaktas. Utredningen slutförs inom tre månader, dock senast inom fyra månader. Uppkommer förseningar ska detta informeras till närmaste chef/gruppledare. Utredningstiden avser den tid det tar från det att ansökan/anmälan inkommit fram till dess att socialnämnden fattat ett beslut som delgivits den sökande.

## 5.6 Kommunikering

En myndighet får enligt 17 § FL inte avgöra ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild utan att den som är sökande har underrättats. Skyldigheten att kommunicera ska

### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



fullgöras i två steg. Den som har ställning som part ska:

- underrättas om utredningsmaterialet och
- få möjligheter att yttra sig över det

Enligt 21 § FL ska den enskilde också underrättas om vilket beslut myndigheten har fattat. Om beslutet går emot den enskildes önskemål ska en hänvisning lämnas rörande hur beslutet kan överklagas.

## 5.7 Ändring av vistelsekommun

Enligt 11 kap 4 § SoL är socialnämnden skyldig att slutföra en utredning om vård av en person med missbruksproblem och fatta beslut i ärenden även om personen ändrat vistelsekommun under utredningstiden. Undantag är om den nya kommunen samtycker till att ta över utredningen i ärendet. Med utredningsansvaret följer uppföljnings- och kostnadsansvar för de eventuella insatser som beslutas.

## 6 Handläggning enligt LVM

Nedan specificeras området kring tvångslagstiftning för vård av missbrukare i vissa fall, LVM. Med stöd av lagstiftningen kan socialnämnden ibland behöva ansöka hos förvaltningsrätten om att omhänderta vuxna med allvarlig beroendeproblematik.

### 6.1 Generalindikation och specialindikationer

För att vård med stöd av LVM ska komma till stånd måste såväl **generalindikationen** som någon av **specialindikationerna** i 4 § LVM vara tillämpliga.

**Generalindikationen** innebär:

1. att den enskilde till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk, och
2. att vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på något annat sätt

**Specialindikationerna** innebär att den enskilde till följd av missbruket:

1. utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara, *hälsoindikation*,
2. löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, *social indikation*, eller



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

3. kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående, *våldsindikation*.

## 6.2 Åldersgränser

LVM är endast tillämplig för vuxna personer över 18 år med ett missbruk. Om den enskildes vårdbehov kan tillgodoses med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, har denna lag företräde före LVM. LVU kan användas för "unga vuxna" från 18 år och som längst pågå till 21 års ålder när LVU bedöms vara mest lämpligt för att tillgodose vårdbehovet. Ett LVU är inte tillämpligt på en vuxen individ som fyllt 20 år. Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT, har företräde före LVM.

## 6.3 Utredning enligt LVM

Enligt 7 § LVM ska socialnämnden inleda utredning enligt 11 kap 1 § SoL när nämnden genom anmälan eller på annat sätt fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård. Nämnden måste därför ta ställning till om det kan föreligga skäl för tvångsvård eller inte.

Det kan finnas anledning att tillämpa LVM-vård även när samtycke till frivillig vård föreligger, till exempel när den enskilde vid upprepade tillfällen avbrutit frivillig vård oplanerat och i förtid för att snabbt återfalla i missbruk. Alla möjligheter till frivillig vård behöver inte ha prövats i praktiken men den enskilde måste ha fått erbjudande om och varit med om att diskutera vårdformer som har bedömts passa honom eller henne innan det kan slås fast att han eller hon är omotiverad för frivillig vård eller att frivilliga insatser bedöms otillräckliga.

Om det vid en förhandsbedömning framkommer att det inte finns förutsättningar för tvångsvård enligt 4 § LVM, får inte utredning inledas mot den enskildes vilja. Den enskilde ska om möjligt informeras när en utredning inleds utifrån kriterierna i 7 § LVM. Denne ska också informeras om nämndens möjlighet att begära handräckning för läkarundersökning. Inom ramen för utredningen är de myndigheter som omfattas av anmälningsplikten skyldiga att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning till socialnämnden. Denna skyldighet gäller inte myndigheter inom hälso- och sjukvården om läkaren anser att vårdmöjligheterna inom sjukvården är tillräckliga.

I 10 § LVM regleras vad utredningen ska innehålla:



### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

- den enskildes situation och förhållanden
- vad som tidigare gjorts och planerade åtgärder
- var placeringen är tänkt att genomföras
- vilken vård utanför hemmet som planeras

Det är viktigt att göra en bedömning om vilket LVM-hem som bedöms lämpligt för den enskilde. Det ska alltid upprättas en vårdplan vid en LVM-placering. Det är väsentligt att LVM-vården så långt som möjligt ses som ett led i ett långtgående behandlingsarbete. Vården bör alltid inledas på sjukhus. Vårdplaneringen ska därför också inkludera insatser i anslutning till tvångsvården. Behandlingsmålen ska vara flexibla och anpassas till den enskildes motivation och förmåga att tillgodogöra sig vården.

### 6.3.1 Läkarintyg och handräckning

Efter att utredning inletts ska socialnämnden fatta beslut om läkarundersökning enligt 9 § LVM och utse en läkare som ska stå för undersökningen. En remiss med kort bakgrund till utredningen bör sändas till lämplig läkare. Läkarintyget ska ange den enskildes aktuella hälsotillstånd samt en bedömning av hans/hennes allmänna behov av vård. Det är inte läkarens uppgift att ta ställning till om det finns förutsättningar för vård enligt LVM eller inte. Läkarintyget ska alltid inhämtas då det har stort värde som bevismaterial vid förhandlingen i förvaltningsrätten.

Om den enskilde vägrar att medverka till läkarundersökning kan socialnämnden eller förvaltningsrätten med stöd av 45 § punkt §. LVM begära handräckning till läkarundersökning. Handräckningen görs av polismyndigheten eller, om det gäller transport av någon som är frihetsberövad, kriminalvården. Om den enskilde självmant inställer sig hos läkaren samtidigt som det finns en begäran om handräckning, är det viktigt att informera läkaren om att denne kontaktar socialsekreterare vid socialtjänsten efter att undersökningen är genomförd för att socialtjänsten sedan ska kunna återkalla begäran om handräckning.

### 6.3.2 Ansökan om LVM

Innan ärendet avgörs ska den enskilde enligt förvaltningslagens regler ha delgivits utredningen och beretts tillfälle att yttra sig över den. Delgivningen ska dokumenteras i den enskildes personakt. Om det finns skäl för att den enskilde ska beredas tvångsvård ska nämnden göra en ansökan hos förvaltningsrätten. Beslut om att ansökan om tvångsvård enligt 11 § LVM är delegerat till socialnämndens arbetsutskott. Den enskilde ska informeras om rätten att få företräde inför nämnden enligt 11 kap 9 § SoL. Detta innebär att tidpunkten för sammanträdet och tid för inställelse ska meddelas den enskilde.

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



### 6.3.3 Avsluta utredning

Alla utredningar som inletts utifrån grunderna i 7 § LVM leder inte till ansökan om tvångsvård. Utredningen kan exempelvis avslutas med hänvisning till att den enskildes vårdbehov kan tillgodoses på frivillig väg enligt SoL eller enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Skälen till att utredningen avslutas ska dokumenteras och den enskilde ska informeras om beslutet.

### 6.3.4 Innehåll i ansökan 11 § LVM

I ansökan ska de grunder, det vill säga *generalindikation* och *specialindikationer*, som åberopas till stöd för ansökan anges.

Till ansökan bifogas:

- den eventuella anmälan som ligger till grund för utredningen
- utredning inklusive vårdplan
- uppgift om eventuell kompletterande muntlig bevisning
- ett läkarintyg gällande den enskildes aktuella hälsotillstånd
- utdrag ur socialnämndens protokoll
- i förekommande fall fullmakt för den som företräder socialnämnden som ombud vid den muntliga förhandlingen i domstol.

För att ett beslut om vård enligt LVM ska kunna verkställas innan det vunnit laga kraft måste förvaltningsrätten särskilt förordna om att beslutet ska gälla omedelbart. Socialnämnden måste därför i sin ansökan ange behovet av omedelbar verkställighet.

Ansökan om vård enligt 11 § LVM kan återkallas av socialnämnden. Om den som företräder socialnämnden i rätten ska ha möjlighet att återkalla ansökan krävs en fullmakt från nämnden.

## 6.4 Omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM

I akuta situationer får socialnämnden med stöd av 13 § LVM fatta beslut om omedelbart omhändertagande av en enskild. Beslutet är delegerat till socialnämndens arbetsutskott, och vidaredelegerat till nämndens ordförande vid behov av brådskande beslut. Beslutet ska underställas förvaltningsrätten samma dag eller senast dagen efter tillsammans med övrigt underlag som behövs. Med dagen efter beslutet avses nästkommande dag. Om den dag som underställningen ska ske infaller på en lördag, söndag, annan allmän helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton får underställningen göras första vardagen därefter.

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.





Socialsekreterare ska i anslutning till beslut om omedelbart omhändertagande anmäla behov av vårdplats till Statens institutionsstyrelse (SiS) som ansvarar för att anvisa plats. Socialsekreterare ansvarar därefter för att personen transporteras till anvisad plats genom egen försorg eller med en begäran om handräckning med stöd av 45 § p 2. LVM. Vården av den enskilde ska snarast påbörjas på sjukhus om förutsättningar för sjukhusvård är uppfyllda och i annat fall på LVM-hem.

Förvaltningsrätten kan, efter nämndens ansökan om vård, besluta om omedelbart omhändertagande. Beslutet kan överklagas. Om den enskilde överklagar är det Kammarrätten som fattar beslut.

För att kunna fatta ett beslut om omedelbart omhändertagande måste följande förutsättningar vara uppfyllda:

- det är sannolikt att missbrukaren behöver beredas vård med stöd av denna lag
- rättsens beslut om vård kan inte avvaktas på grund av att missbrukaren kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat om han eller hon inte får omedelbar vård
- det finns en överhängande risk för att missbrukaren till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående

Ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM gäller omedelbart enligt 43 § LVM.

Om det är möjligt ska socialsekreterare låta den omedelbart omhändertagne få ta del av handlingarna i ärendet. Han eller hon ska informeras om sin rätt att yttra sig skriftligt till rätten inom en viss angiven tid, att begära muntlig förhandling hos rätten och få offentligt biträde. Den omhändertagne ska också informeras om att rätten kan komma att avgöra målet även om de väljer att inte yttra sig. Det ska dokumenteras i personakten att den omhändertagne är informerad.

#### 6.4.1 Upphörande av beslut enligt 13 § LVM

Ett omhändertagande enligt 13 § LVM upphör automatiskt att gälla om:

- underställning till förvaltningsrätten inte inkommit i tid
- ansökan om LVM inte inkommit till förvaltningsrätten i tid
- rätten avgjort frågan om vård
- den omhändertagne häktas



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Socialnämnden har befogenhet och skyldighet att upphäva ett beslut om omhändertagande om det inte längre finns skäl för omhändertagandet. Detta gäller även när förvaltningsrätten fattat beslut om att omhändertagandet ska bestå. Syftet med bestämmelsen är att den enskilde inte ska behöva avvakta rättens beslut när det står klart för nämnden att omhändertagandet inte längre behövs. Rätten har samma befogenhet att upphäva ett sådant beslut.

## 7 Beslut

Alla utredningar enligt SoL och LVM ska leda fram till ett beslut. Beslutet kan innebära att ärendet avslutas utan insats, att ansökan avslås helt eller delvis, att beslut om bistånd fattas eller att yttrande lämnas till annan myndighet. Av beslutet ska framgå vad den enskilde ansökt om, vilka insatser som beviljats/avslagits, för hur lång tid beslutet gäller, samt information om rätten att överklaga.

Samtliga beslut som fattas ska vara tidsbegränsade och socialsekreterare behöver ta ställning till om det finns fog för andra förbehåll i beslutet. Beslutsunderlag dokumenteras i en särskild handling som är åtskild från journal.

### 7.1 Ej verkställda beslut

Alla gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte verkställts inom tre månader från dagen då beslutet fattades ska anmälas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Även ärenden där verkställigheten avbryts och inte återupptas inom tre månader ska anmälas till IVO. Rapportering sker en gång per kvartal och en sanktionsavgift har införts för kommuner som inte verkställer gynnande beslut.

## 8 Yttranden

### 8.1 Yttranden i körkortsfrågor

Yttranden i körkortsfrågor regleras i körkortslagen samt i körkortsförordningen. Transportstyrelsen handlägger ansökningar om körkortstillstånd och kan även utreda lämplighet att inneha körkort. Enligt 3 kap 8 § och 5 kap 2 § körkortsförordningen får Transportstyrelsen vid handläggningen av en ansökan om körkortstillstånd, förhandsbesked eller utredning om lämplighet begära in yttrande av polismyndighet, kriminalvård, socialnämnd eller någon annan myndighet som bedöms kunna lämna upplysningar av betydelse för ärendet.

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



Att skriva ett körkortsytrande innebär att genomföra en utredning enligt 11 kap 1 § SoL. Yttrandet ska innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandes lämplighet som innehavare av körkort eller traktorkort ur nykterhets/drogrfrihetshänseende.

Yttrandet bör innehålla uppgifter om:

- den enskildes bakgrund och aktuella situation
- eventuell tidigare kontakt med socialtjänsten
- den enskildes eventuella tidigare missbruk med angivelser om omfattning, preparat, missbruksbehandling samt aktuella alkoholvanor
- eventuellt aktivt/tidigare missbruk av droger samt vilka preparat och om den enskilde genomgår en läkemedelsassisterad behandling
- två referenser bör tas, helst inte anhöriga till den enskilde
- en bedömning med utredarens synpunkt, körkort/inte körkort.

## 9 Vårdplan, Genomförandeplan, Individuell plan

### 9.1 Vårdplan

Vid beslut om insats ska alltid en vårdplan upprättas som beskriver vårdbehovet och målet med vården. Vårdplanen ska innehålla:

- mål och syfte med vården
- val av vårdform/vårdformer och preliminär vårdtid
- umgänge och kontakt med närstående och eventuella barn
- datum för uppföljning
- underskrift

### 9.2 Genomförandeplan och beställning/uppdrag

Om insatsen ska utföras av annan utförare ska en beställning i form av vårdplan lämnas till utföraren. Ett placeringsavtal ska också skrivas. I vårdplanen ska det framgå vad som ska göras.

Tillsammans med den enskilde görs sedan en genomförandeplan som beskriver *hur* insatsen ska genomföras. Syftet med genomförandeplanen är att skapa en tydlig struktur för det



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

praktiska genomförandet och för uppföljningen av insatsen. Socialsekreterare är ansvarig för att genomförandeplanen blir gjord. Utföraren och brukaren upprättar genomförandeplanen i samverkan. Genomförandeplanen ska vara socialsekreterare tillhanda snarast, dock senast 30 dagar efter det att beställningen har mottagits av utföraren. En vårdplan kan innehålla fler genomförandeplaner om det finns fler utförare. En genomförandeplan bör innehålla information om:

- när planen upprättats
- vilka personer som deltagit i planeringen
- hur den enskilde deltagit i planeringen
- samverkan
- vilka mål som gäller för insatsen
- umgänge och kontakt med närstående och eventuella barn
- när och hur insatsen ska genomföras
- när planen ska följas upp

### 9.3 Samordnad individuell plan (SIP)

Från den 1 januari 2010 har kommun och landsting skyldighet att upprätta en samordnad individuell plan för alla personer som behöver det för att få sina behov tillgodosedda genom insatser från båda huvudmännen. Detta regleras i 2 kap 7 § SoL och 16 kap 4 § HSL. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att det behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet om den enskilde inte motsätter sig detta.

Av planen ska det framgå:

- vilka insatser som behövs,
- vilka insatser respektive huvudman ska svara för,
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än landstinget eller kommunen, och
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

Även andra insatser från exempelvis kriminalvård och privata vårdgivare kan nedtecknas i planen. Det som skiljer denna plan från andra planer inom socialtjänst och sjukvård är att den gäller alla och att den syftar till att säkerställa samarbetet mellan bägge huvudmännen så att individens samlade behov av hälso- och sjukvård och socialtjänst tillgodoses. En SIP ska alltid upprättas tillsammans med landstinget i de fall det finns en samsjuklighet.



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

## 9.4 Uppföljning av insats

Uppföljning av insats ska ske kontinuerligt, oavsett typ av insats. Tidpunkt för uppföljning ska framgå i vårdplanen och föras över till genomförandeplanen av utföraren. Vid varje uppföljning ska det tas ställning till om insatsen ska fortsätta och hur den i så fall ska se ut i fråga om omfattning av tid alternativt om den ska avbrytas eller en ny bedömning behöver göras. Ett nytt tidsbegränsat beslut ska skrivas om insatsen ska fortsätta.

Vid placeringar är det av särskild vikt att uppföljningarna är täta och att vården följs noggrant, i regel månadsvis. Skälet är att det är viktigt för den enskilde att vården ger resultat. Om det vid uppföljningar visar sig att vården av olika anledningar inte fungerar ska detta informeras till närmaste chef för beslut om vården ska omprövas eller inte.

## 9.5 Överflyttning av ärende

I 2 a kap 10 § SoL anges att ett ärende kan flyttas över till en annan kommun. Den kommun som anser att ett ärende ska flyttas över ska begära det skriftligt hos den andra kommunen. I kommunens delegationsordning framgår vem som är delegat gällande en begäran om överflyttning. Ärendet kan flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning.

Om kommunerna inte är överens eller om den andra kommunen inte svarat inom en månad kan en ansökan göras hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) enligt 2 a kap 11 § SoL. IVO ska pröva ansökningen så snart som möjligt och lämna beslut i ärendet inom tre månader. Om det föreligger särskilda skäl behöver överlämnande kommun lämna uppgifter för att den mottagande kommunen ska kunna ta över ärendet enligt 2 a kap 12 § SoL.

## 10 Insatser

Om utredning avslutas med beslut om bistånd till insats fattas beslutet enligt 4 kap 1 § SoL. Ett beslut om bistånd ska alltid tidsbegränsas. Av regeringens proposition 1985/86:80 om ny förvaltningslag framgår det att ett gynnande beslut i regel inte kan upphävas. Dock kan beslutet innehålla ett förbehåll som innebär att det kan tidsbegränsas eller återkallas när den enskilde inte längre bedöms ha behov av insatsen. Förbehållet ska framgå i beslutsdokumentet.

Socialekreterare ska så långt som möjligt verka för att den enskilde ska kunna få vård i sin



### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

befintliga hemmiljö samt arbeta för att stärka nätverket kring den enskilde. För att detta ska bli möjligt krävs samverkan med andra huvudmän och anhöriga. Socialsekreterare och chefer ska löpande stämma av med kommunens egna utförare för att så långt det är möjligt kunna erbjuda insatser för individer i kommunens regi.

Insatserna nedan används inom socialtjänsten i Värmdö kommun. Utifrån en individuell bedömning kan insatser erbjudas internt i egen regi eller externt.

### 10.1 Råd och stöd

Bistånd i form av råd- och stödsinsats kan beviljas till den enskilde. I första hand ska råd och stöd remitteras till beroendemottagningen. I särskilda fall kan socialsekreterare bevilja eget råd och stöd, vilket oftast innebär att socialsekreteraren träffar den enskilde för råd- och stödgivande samtal. Det är viktigt att även dessa insatser har uppsatta mål för insatsen där omfattning och tidsbegränsning i beslutet ingår. Skäl att tillsätta eget råd och stöd ska vara att motivera den enskilde till att ta emot insatser om det finns behov av det. Samtalen ska pågå som längst i sex månader för att därefter avslutas samt bör utgå från metoden Motiverande samtal (Motivational Interviewing, MI) och noga dokumenteras.

### 10.2 Boendestöd

Boendestöd kan ges i olika former. Boendestödet är inte begränsat till insatser i hemmet utan kan även omfatta sådant som bidrar till den enskildes utveckling och förmåga att klara vardagslivet. Exempel är att bistå med hjälp att hantera vardagsekonomin, utträta olika ärenden samt stöd i att hitta en sysselsättning. Boendestödet kan ofta kombineras med andra insatser. Beslutet ska alltid tidsbegränsas till högst sex månader. Innan beslutet går ut ska uppföljning göras och vid eventuellt fortsatt behov av insatsen ska ett nytt beslut fattas.

### 10.3 Behandling dagtid

Om den enskilde är i behov av vård för sitt beroende kan dagbehandling erbjudas. Den enskilde bor hemma och har daglig, schemalagd behandling för sitt beroende. I första hand ska kommunens egen öppenvårdsbehandling erbjudas.

### 10.4 Kontaktperson

Enligt 3 kap 6 b § tredje stycket SoL kan socialnämnden utse en särskild person eller familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans närmaste i personliga angelägenheter om den

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



enskilde begär eller samtycker till det. Högsta antalet timmar per vecka/månad ska anges i beslutet och ersättning till kontaktpersoner följer SKL:s riktlinjer.

### 10.5 Stödboende internt

Värmdö kommun har interna boenden där enskilda med beroendeproblematik kan erbjudas boende med stöd. En utredning ska alltid föreligga och påvisa att det finns sådana behov av boende med stöd och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Beslut fattas enligt delegationsordningen. För att beviljas boende ska den enskilde vara väl motiverad till att uppnå nykterhet eller drogfrihet. Socialsekreterare och chefer inom enheten har löpande samverkan med kommunens egna utförare för att så långt det är möjligt kunna erbjuda insatser för individer inom kommunens egna stödboenden.

### 10.6 Stödboende externt

Om den enskilde är i behov av boende med stöd och kommunens interna boenden inte kan ta emot den enskilde, eller inte kan tillgodose den enskildes behov, kan externt boende beviljas. I första hand ska stödboende inom ramavtal användas. Det ska föreligga välmotiverade skäl för en eventuell extern placering. Täta uppföljningar behöver göras och när det är möjligt ska en omplacering till kommunens egna stödboende göras om så bedöms lämpligt. Den enskilde ska informeras om att en omplacering kan bli aktuell och på beslutet om bistånd ska det alltid framgå att beslutet kan komma att omprövas. Socialsekreterare behöver kunna påvisa att den enskilde är väl motiverad för insatsen och att denne har informerats om kravet på drogfrihet eller nykterhet.

### 10.7 Hem för vård och boende- HVB

Om utredning visar att den enskilde är i behov av heldygnsbehandling kan den enskilde beviljas vård på HVB-hem. Utredning med förslag till beslut ska lämnas till närmsta chef för beslut om ärende ska lämnas till socialnämndens arbetsutskott eller om det finns andra insatser som tillgodoser den enskildes behov. Den enskilde behöver vara väl motiverad till behandling och en bedömning ska ha gjorts att andra metoder, exempelvis öppenvård, prövats men bedömts som otillräckliga. Stödet ska tidsbegränsas i beslutet och täta uppföljningar ska genomföras under placeringstiden. Planering för eftervård och återvändande till hemkommunen behöver påbörjas i samband med att placering görs så att den enskilde inte blir kvar i institutionsvård under längre tid än nödvändigt.

#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

## 10.8 Familjehem

Om den enskilde bedöms behöva placering i heldygnsvård men inte vill eller bedöms kunna genomgå en behandling kan placering i familjehem vara ett alternativ. Andra insatser ska ha prövats om det inte finns särskilda skäl. Ett familjehem innebär att den enskilde lever i en familj och stödet har en miljöterapeutisk inriktning. Stödet ska vara tidsbegränsat, täta uppföljningar ska göras och en planering för återvändande till hemkommunen ska göras i ett tidigt skede. Den enskilde har ofta inte genomfört en behandling och det är viktigt att tänka på att det kan vara svårt för en enskild individ att bli nykter och drogfri endast genom att bo i en annan familj. Det ska föreligga andra svårigheter utöver beroendeproblematik för att familjehem ska erbjudas som alternativ till behandling.

## 10.9 Kontraktsvård

Ibland kan kontraktsvård beviljas i samråd med den enskilde och frivårdsmyndigheten. Vården är ett alternativ till fängelse för dem vars brottslighet är relaterad till missbruket. Frivårdsmyndigheten ansvarar för att utreda och bedöma om förutsättningarna för kontraktsvård är uppfyllda enligt lag. Därefter gör socialsekreterare på socialtjänsten en utredning enligt SoL med en individuell behovsbedömning. Om ett beslut fattas att placera den enskilde ska en särskild ansvarsförbindelse skrivas. Den innebär att nämnden övertar ansvaret för eventuella fortsatta kostnader för behandling vid frigivning. Socialtjänsten bör i ansvarsförbindelsen förbehålla sig rätten att bedöma vårdbehovet när kriminalvårdens betalningsansvar upphör.

## 10.10 Egenavgifter

Vid placering utanför hemmet i form av stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär i Hem för vård och boende (HVB), familjehem eller LVM-hem får kommunen begära ersättning för uppehälle av den enskilde som får uppgå till högst 80 kr/dag. Detta regleras i 6 kap 1 § socialtjänstförordningen (SoF) och 106 kap 39 § socialförsäkringsbalken (SFB).

För andra stöd- och hjälpinsatser än vård och behandling får kommunen enligt 8 kap 1 § SoL ta ut skäligen ersättning. Egenavgiften fastställs av Kommunfullmäktige och är 156 kr/dygn, varav 70 kr är avgift för boende och 86 kr är avgift för mat.

Se även Värmdö kommuns antagna taxor och avgifter för 2017.

## 10.11 Försöks- och träningslägenheter

Försöks- och träningslägenhet är en resurs för vuxna som på grund av missbruk, psykisk



### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.



problematik eller andra allvarliga sociala problem behöver stöd från socialtjänsten för att få, klara och behålla ett eget boende. Insatsen träningslägenhet är en form av bistånd enligt 4 kap 1 § SoL.

Insatsen försökslägenhet är ett beslut om insats enligt 4 kap 2 § SoL. Beslutet kan inte överklagas genom förvaltningsbesvär, utan enbart genom laglighetsprövning/kommunalbesvär. Ett beslut att bevilja bistånd enligt 4 kap 2 § SoL ska alltid föregås av ett beslut att avslå en ansökan om bistånd enligt 4 kap 1 § SoL för att den enskilde ska få ett beslut som kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Bistånd i form av tränings- och försökslägenhet syftar till att förbereda den enskilde för att klara ett eget boende. Bostadslöshet eller hemlöshet är i sig inte skäl till att bevilja insats i form av försöks- eller träningslägenhet. Särskilda rutiner finns för handläggning av försöks- och träningslägenheter.

## 11 Övrigt

### 11.1 Försörjningsstöd

Om den enskilde uppbär försörjningsstöd är det viktigt att säkerställa att insatserna tillsammans stödjer syftet för den enskilde. Handläggarna från respektive enhet ska samarbeta runt varje enskild person i syfte att förenkla för den enskilde och dennes planering.

### 11.2 God man

Den enskilde kan hamna i en situation på grund av exempelvis sjukdom eller psykisk störning som innebär att han eller hon behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. I 11 kap 4 § Föräldrabalken stadgas: ”Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas”. Socialtjänstnämnderna ska enligt 5 kap 3 § SoF och 15 § punkt 6 LSS anmäla till överförmyndarnämnden om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon. En person som har god man behåller sin rättsliga handlingsförmåga. Den gode mannen får bara företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke till att företa något.



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

### 11.3 Förvaltare

I det fall godmanskap inte är tillräckligt får domstolen (tingsrätten) med stöd av 11 kap 7 § föräldrabalken, FB, istället förordna om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. Förvaltarskapet är mer ingripande än godmanskapet och ska inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller om den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp. Förvaltarskapet ska anpassas till den enskildes behov och får begränsas till att avse viss egendom eller viss angelägenhet. Begränsning kan även göras med hänsyn till egendomens värde. Förvaltaren fungerar som ställföreträdare för sin huvudman. Denne har ensam rådighet över huvudmannens egendom och kan företräda huvudmannen i alla angelägenheter som ingår i uppdraget.

Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Även om grundkriterierna för förvaltarskap är uppfyllda, kan det vara så att personen ändå kan klara sig med endast en god man, banktjänster, advokattjänster eller professionella insatser från handläggare inom socialtjänsten eller psykiatrin. Eftersom förvaltarskapet är ett stort ingrepp i den personliga integriteten ska det användas mycket restriktivt.

### 11.4 Egna medel

Kommunen har möjlighet att bistå den enskilde med förvaltning av dennes egna medel. Detta innebär att den enskilde ger socialtjänsten en fullmakt att förvalta den enskildes inkomster som till exempel pension eller sjukpenning. Beslut om bistånd till förvaltning av egna medel fattas enligt 4 kap 1 §.



#### Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

#### Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.